

Důkazní břemeno, pracovní cesta

Po ukončení zahraniční pracovní cesty je zaměstnanec povinen do 10 pracovních dnů po jejím ukončení předložit zaměstnavateli písemné doklady potřebné k vyúčtování cestovních náhrad včetně zahraničního stravného. Vedle předložení příslušných účetních dokladů prokazujících oprávněnost požadovaných náhrad musí proto zaměstnanec zaměstnavateli sdělit i další údaje podstatné pro určení jejich výše. Ve vztahu k zahraničnímu stravnému potom zaměstnanec musí zaměstnavateli sdělit nejen údaje o době trvání zahraniční pracovní cesty, ale též údaje o době faktického přechodu státní hranice České republiky při cestě do zahraničí a zpět, resp. při letecké přepravě dobu odletu z České republiky a dobu příletu do České republiky; zaměstnanec má právo na náhradu cestovních výdajů v cizí měně okamžikem přechodu státní hranice. Pro určení výše stravného je též významné, zda zaměstnanci bylo během zahraniční pracovní cesty poskytnuto jídlo, které má charakter snídaně, oběda nebo večeře, na které zaměstnanec finančně nepřispívá, nebo zda tu jsou skutečnosti znamenající důvody pro neposkytnutí zahraničního stravného podle § 170 odst. 6 a 7 zák. práce. Ke splnění uvedené povinnosti zaměstnanec může přistoupit i během řízení, v němž se po zaměstnavateli domáhá zaplacení cestovních náhrad.

V některých případech strana zatížená důkazním břemenem objektivně nemá a nemůže mít k dispozici informace o skutečnostech významných pro rozhodnutí ve sporu, avšak protistrana má tyto informace k dispozici. Jestliže pak strana zatížená důkazním břemenem přednese alespoň „opěrné body“ skutkového stavu a zvýší tak pravděpodobnost svých skutkových tvrzení, nastupuje vysvětlovací povinnost protistrany; nesplnění této povinnosti bude mít za následek hodnocení důkazu v neprospěch strany, která vysvětlovací povinnost nesplnila.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 21 Cdo 908/2025-563 ze dne 30.6.2026)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně H. S., zastoupené JUDr. V.V., advokátem se sídlem v K., proti žalované Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group se sídlem v P., zastoupené Mgr. I.S., advokátkou se sídlem v P., o náhradu nákladů na výživu pozůstalé manželky, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 28 C 358/2015, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. listopadu 2024, č. j. 62 Co 382/2024-532, tak, že dovolání žalobkyně se zamítá.

Z odůvodnění:

1. Žalobou došlou dne 31. 7. 2015 původně Okresnímu soudu Praha-východ se žalobkyně domáhala původně proti společnosti TOHOZ s. r. o. náhrady nákladů na výživu pozůstalé manželky zemřelého zaměstnance v částce 22 000 Kč měsíčně počínaje od 4. 8. 2012. Svůj návrh odůvodnila tím, že dne 3. 8. 2012 došlo ve Spolkové republice Německo k dopravní nehodě, na které bylo účastno vozidlo původní žalované řízené manželem žalobkyně, který při nehodě zemřel. Šlo o pracovní úraz, neboť manžel žalobkyně vozidlo řídil v rámci výkonu své práce v pracovněprávním vztahu s původní žalovanou. Ve vztahu k požadované částce žalobkyně uvedla, že účetnictví žalované je neprůkazné, že její manžel pobíral v rozhodném období mzdu ve výši kolem 44 000 Kč měsíčně a že nelze jednoznačně odlišit určitou část vyplacených prostředků jako cestovní náhrady (případně že nešlo o cestovní náhrady, nýbrž o zastřenou odměnu za práci), tudíž jí náleží jedna polovina z celé uvedené částky (snížená o vdovský důchod).

2. Původní žalovaná žalobou uplatněný nárok neuznala a namítala, že manžel žalobkyně nebyl při nehodě připoután, což představovalo porušení základních povinností. Nynější žalovaná (předtím vystupující jako vedlejší účastnice) nárok také neuznala a dále namítala, že průměrný měsíční výdělek manžela žalobkyně činil 9 800 Kč, takže náhradu pro žalobkyni je nutno vypočíst z něj.

3. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 29. 5. 2024, sp. zn. 28 C 358/2015-497, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 503,98 Kč (výrok I), uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni úrok z prodlení specifikovaný ve výroku II, uložil žalované povinnost platit žalobkyni za období počínající od 1. 5. 2024 částku 4 208,65 Kč měsíčně, a to vždy nejpozději do posledního dne měsíce, za který je hrazeno (výrok III), zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobkyně po žalované domáhala zaplacení částky 2 730 415,02 Kč (výrok IV), zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobkyně po žalované domáhala zaplacení úroku z prodlení specifikovaného ve výroku V, zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobkyně po žalované domáhala platit za období počínající od 1. 6. 2024 částku 17 791,35 Kč měsíčně (výrok VI), uložil žalobkyni povinnost k náhradě nákladů řízení žalované (výrok VII) a uložil žalobkyni a žalované povinnost k náhradě nákladů řízení státu (výroky VIII a IX).

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně jako pozůstalá manželka po zaměstnanci má právo na náhradu v důsledku usmrcení jejího manžela při pracovním úrazu. Mezi účastníky bylo sporu o tom, jakým způsobem je třeba průměrný výdělek vypočíst, protože v řízení bylo prokázáno, že žalobci byla vyplácena (stejně jako ostatním řidičům) minimální mzda a dále cestovní náhrady za zahraniční pracovní cesty. Soud prvního stupně vyšel z předpokladu, že v rozsahu jedné poloviny došlo k pracovnímu úrazu z příčin, které odpovědnost zaměstnavatele za pracovní úraz nevylučovaly. K otázce průměrného výdělku soud uvedl, že žalobkyně své důkazní břemeno neunesla, neboť v řízení nebylo prokázáno, že předmětná částka představovala odměny, a nikoliv cestovní náhrady, a tedy že by její manžel dosahoval průměrného výdělku ve výši tvrzené žalobkyní. Uzavřel, že z provedeného dokazování vyplynulo, že manžel žalobkyně (stejně jako další řidiči původní žalované) pobíral cestovní náhrady, které se v rámci průměrného výdělku nezohledňují.

5. K odvolání žalobkyně i žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 11. 2024, č. j. 62 Co 382/2024-532, rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích IV a VI potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu), ve výroku III změnil splatnost tak, že se určuje vždy k poslednímu dni v měsíci následujícím po měsíci, za který náleží (výrok II rozsudku odvolacího soudu), nepřiznal žalované náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně a předchozího odvolacího řízení (výrok III rozsudku odvolacího soudu), uložil žalobkyni a žalované povinnost nahradit náklady řízení státu (výrok IV rozsudku odvolacího soudu) a nepřiznal žalované náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok V rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně i s jeho právním hodnocením. Uvedl, že důkazní nouzi, do které se žalobkyně dostala v důsledku postupu zaměstnavatele, který nevedl řádně dokumentaci a mzdovou agendu (a tedy nemohlo být řádně prokázáno, jaké zahraniční cesty a v jakém rozsahu manžel žalobkyně v rozhodném období absolvoval), nelze v daném případě nahrazovat převrácením důkazního břemene ani institutem vysvětlovací povinnosti, jak žalobkyně požadovala, neboť důkazní břemeno bylo od počátku řízení na žalobkyni, která tvrdila pozitivní skutečnost, a bylo proto na ní, aby svá tvrzení také prokázala. Odvolací soud se neztotožnil pouze se stanovením splatnosti měsíční renty tak, jak ji stanovil soud prvního stupně.

7. Proti rozsudku odvolacího soudu, v rozsahu výroku I, jímž byl potvrzen výrok o zamítnutí žaloby na zaplacení částky 1 365 207,51 Kč, podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost shledává v procesní otázce rozvržení důkazního břemene (případně také vysvětlovací povinnosti) v situaci důkazní nouze ve vztahu k právnímu důvodu plnění zaměstnavatele zaměstnanci vzniklé v řízení tím, že původní žalovaná (již zaniklý zaměstnavatel) porušila svoji zákonnou povinnost archivovat mzdové doklady

včetně dokladů o výši a výpočtu cestovních náhrad, která podle dovolatelky nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena. Dovolatelka namítá, že příčinou důkazní nouze, která v řešené věci nastala, byla výlučně skutečnost, že původně žalovaný zaměstnavatel porušil svoji právní povinnost plynoucí mu ze zákona č. [155/1995](#) Sb., protože nearchivoval personální dokumenty zemřelého zaměstnance – manžela dovolatelky (mzdové listy, mzdové výměry, výpočty podílu zaměstnance na zisku, výpočty cestovních náhrad). Jediné dovolatelce dostupné dokumenty tak byly pouze část mzdových listů, část vykonaných pracovních cest a výpisy ze zaměstnancova účtu, z něhož bylo jasné, jaké částky zaměstnavatel vyplatil. Ke způsobu výpočtu cestovních náhrad nebylo k dispozici ničeho, vyjma více než 10 let vzdálených vzpomínek mzdové účetní a zaměstnanců původní žalované. Podle dovolatelky vyvstává z porovnání seznamu vykonaných pracovních cest s výší došlých částek na účet, jakož i z výpovědí svědků, podezření, že zaměstnavatel z důvodu daňové optimalizace celou výkonovou složku mzdy skryl do údajných cestovních náhrad. Uvádí, že z důvodů na straně zaměstnavatele se v řízení nepodařilo prokázat, co tvořila druhá příchozí částka na účet zaměstnance a jak byla vypočtena, a bylo tedy třeba řešit otázku, koho má taková důkazní nouze v řízení stíhat.

8. Dovolatelka nesouhlasí se závěry odvolacího soudu, že důkazní nouze má stíhat výlučně pozůstalou dovolatelku a že nelze ani důkazní břemeno „převrátit“, ani užít tzv. vysvětlovací povinnost. Tyto závěry považuje za nespravedlivé a neodpovídající zásadám spravedlivého procesu, garantovaným ústavním pořádkem. V řešené věci ohledně došlé druhé (větší) části plateb na účet zaměstnance obě účastnice přišly s vlastním tvrzením o právním důvodu plateb – žalobkyně tvrdila, že jde o výkonovou složku mzdy skrytou za cestovní náhrady; žalovaná pak, že jde o správně vypočtené cestovní náhrady. Podle dovolatelky proto měla buď žalovaná nést své důkazní břemeno k tvrzení, že druhá část plateb byla výlučně cestovními náhradami, nebo měla žalovaná nést k tomu, co (jaké nároky zaměstnance) obsahují druhé platby zaměstnavatele zaměstnanci, vysvětlovací povinnost.

9. Dovolatelka navrhla zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Žalovaná se ve vyjádření k dovolání žalobkyně ztotožnila se závěry odvolacího soudu. Uvedla, že podle ní v rámci řízení k porušení zásad spravedlivého procesu nedošlo, a poukázala i na další v řízení provedené důkazy a na běh času v souvislosti se snižující se možností zajištění listinných důkazů. Navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl.

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací [§ 10a zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

12. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

13. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

14. Napadený rozsudek závisí (mimo jiné) na vyřešení otázky procesního práva, spočívající v rozvržení důkazního břemene (eventuálně v aplikaci tzv. vysvětlovací povinnosti strany nezátížené

důkazním břemenem) v situaci, kdy žalobkyně v řízení o náhradu nákladů na výživu pozůstalých tvrdí, že skutečným důvodem pro výplatu cestovních náhrad byla odměna za vykonanou práci, avšak zaměstnavatel doklady o výši a výpočtu cestovních náhrad v soudním řízení nepředložil. Vzhledem k tomu, že tato otázka nebyla v judikatuře dovolacího soudu dosud vyřešena, je dovolání žalobkyně proti rozhodnutí odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

15. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně není opodstatněné.

16. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem ke dni úmrtí zaměstnance – podle zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoník práce, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „zák. práce“).

17. Podle § 375 odst. 1 písm. c) zák. práce zemře-li zaměstnanec následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, je zaměstnavatel povinen v rozsahu své odpovědnosti poskytnout náhradu nákladů na výživu pozůstalých.

18. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých přísluší pozůstalým, kterým zemřelý zaměstnanec výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat, a to do doby, do které by tuto povinnost měl, nejdéle však do konce kalendářního měsíce, kdy by zemřelý zaměstnanec dosáhl 65 let věku (§ 377 odst. 1 zák. práce). Náhrada nákladů podle odstavce 1 přísluší pozůstalým ve výši 50 % průměrného výdělku zaměstnance, zjištěného před jeho smrtí, pokud výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat jedné osobě, a 80 % tohoto průměrného výdělku, pokud výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat více osobám. Od částek připadajících na jednotlivé pozůstalé se odečte důchod přiznaný pozůstalým. K případnému výdělku pozůstalých se nepřihlíží (§ 377 odst. 2 zák. práce).

19. Podle § 353 odst. 1 zák. práce průměrný výdělek zjistí zaměstnavatel z hrubé mzdy nebo platu zúčtované zaměstnanci k výplatě v rozhodném období a z odpracované doby v rozhodném období.

20. Pro další úvahy dovolacího soudu musí být vysvětleno, že nárok na náhradu nákladů na výživu pozůstalých je nárokem odvozeným od nároku zaměstnance, jenž utrpěl pracovní úraz (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2000, sp. zn. 21 Cdo 239/2000). Proto skutečnosti, jež by bylo možné zohlednit proti nebo ve prospěch zaměstnance, lze zohlednit i při posuzování nároku pozůstalých. Obdobně pro postavení zaměstnavatele a pojišťovny platí, že v případě zániku zaměstnavatele bez právního nástupce je dán přímý nárok poškozeného vůči pojišťovně zaměstnavatele – srov. § 1 odst. 2 písm. b) vyhlášky Ministerstva financí č. [125/1993](#) Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti organizace za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání (k aplikaci této vyhlášky viz § 365 odst. 1 zák. práce). Pojišťovna tak vstupuje do postavení zaměstnavatele jako toho, kdo odpovídá za škodu (újmu), která vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

21. Zjišťování průměrného výdělku zemřelého zaměstnance je předběžnou otázkou ve sporu o náhradu nákladů na výživu pozůstalých. Tvrdí-li pozůstalý, že hrubá mzda zúčtovaná zaměstnavatelem neodpovídá skutečnosti, neboť část mzdy (jako zastřenou odměnu za práci) obsahovaly i cestovní náhrady, nese k této tvrzené skutečnosti důkazní břemeno, neboť z její existence vyvozuje pro sebe příznivé právní následky (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 257/97).

Obrácení důkazního břemene

22. Má-li v určité situaci, v níž se projevuje zvýšená ochrana jedné strany, dojít k jinému rozložení

důkazního břemene než podle obecných pravidel, činí tak zákon výslovně, jako např. v § 133a o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2023, sp. zn. 21 Cdo 1957/2022); v případě nyní posuzovaném zákon jiné rozložení důkazního břemene neupravuje. Žalobkyně se tak domáhá obrácení důkazního břemene, které není upraveno normami pozitivního práva (k pojmu obrácení důkazního břemene extra legem srov. například MACUR, J. Důkazní břemeno v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 21).

23. Judikatura se již vyjádřila k obrácení důkazního břemene ohledně skutečností z doby dávno minulé (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1400/2004), což však není případ nyní posuzované věci.

24. Obrácení důkazního břemene nastává podle judikatury rovněž v případě, kdy jedna ze stran sporu zmařila provedení důkazu a protistrana se tím ocitla v důkazní nouzi, neboť nebyla schopna prokázat svá skutková tvrzení (viz nálezn Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 3937/18, podle něhož zdravotnické zařízení nemůže procesně těžit z nedostatků ve vedení zdravotnické dokumentace). Tento procesní přístup je však výjimečný v případech, kdy je to právě žalovaný, kdo ze svého protiprávního či nepoctivého jednání získává prospěch na úkor žalobce – poškozeného, jenž není schopen unést důkazní břemeno ohledně tvrzení, od nichž odvíjí svůj nárok na náhradu újmy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2793/2017). Obdobně bylo v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze družstva vysloveno, že důkazní břemeno ohledně tvrzení, že členská schůze nebyla schopna se usnášet, leží zásadně na návrhovateli, který se domáhá vyslovení neplatnosti usnesení této členské schůze. Jestliže však družstvo znemožnilo návrhovateli vedení důkazu o jeho tvrzeních, dochází k přenosu důkazního břemene na družstvo (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. 29 Odo 41/2002).

25. Domácí doktrína (na základě německé procesualistiky) uzavřela, že k obrácení důkazního břemene kvůli zmaření důkazu dochází, pokud odpůrce strany zatížené důkazním břemenem úmyslně nebo z nedbalosti zmaří nebo ztíží využití určitého podstatného důkazního prostředku (srov. LAVICKÝ, P. Důkazní břemeno v civilním řízení soudním. Praha: Leges, 2017, s. 227).

26. K otázce dokladů pro vyúčtování cestovních náhrad, jež jsou poskytovány za cestovní výdaje (srov. § 152 zák. práce), je nutné vysvětlit, že zákon dělí povinnosti mezi zaměstnance a zaměstnavatele. Nejprve má zaměstnanec povinnost předložit zaměstnavateli do 10 pracovních dnů po dni ukončení pracovní cesty nebo jiné skutečnosti zakládající právo na cestovní náhradu (jestliže se zaměstnanec se zaměstnavatelem nedohodne na jiné době) písemné doklady potřebné k vyúčtování cestovních náhrad a vrátit nevyúčtovanou zálohu. Částka, kterou má zaměstnanec zaměstnavateli vrátit v české měně, se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru (§ 183 odst. 3 zák. práce).

27. Poté vzniká povinnost zaměstnavatele, neboť platí, že nedohodnou-li se smluvní strany na jiné době, je zaměstnavatel povinen do 10 pracovních dnů ode dne předložení písemných dokladů zaměstnancem provést vyúčtování cestovních náhrad a uspokojit jeho práva. Částka, kterou má zaměstnavatel zaměstnanci poskytnout v české měně, se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru (§ 183 odst. 5 zák. práce).

28. Pro účely zahraničního stravného judikatura již uzavřela, že po ukončení zahraniční pracovní cesty je zaměstnanec povinen do 10 pracovních dnů po jejím ukončení předložit zaměstnavateli písemné doklady potřebné k vyúčtování cestovních náhrad včetně zahraničního stravného. Vedle předložení příslušných účetních dokladů prokazujících oprávněnost požadovaných náhrad musí proto zaměstnanec zaměstnavateli sdělit i další údaje podstatné pro určení jejich výše. Ve vztahu k zahraničnímu stravnému potom zaměstnanec musí zaměstnavateli sdělit nejen údaje o době trvání zahraniční pracovní cesty, ale též údaje o době faktického přechodu státní hranice České republiky

při cestě do zahraničí a zpět, resp. při letecké přepravě dobu odletu z České republiky a dobu přeletu do České republiky; zaměstnanec má právo na náhradu cestovních výdajů v cizí měně okamžikem přechodu státní hranice. Pro určení výše stravného je též významné, zda zaměstnanci bylo během zahraniční pracovní cesty poskytnuto jídlo, které má charakter snídaně, oběda nebo večeře, na které zaměstnanec finančně nepřispívá, nebo zda tu jsou skutečnosti znamenající důvody pro neposkytnutí zahraničního stravného podle § 170 odst. 6 a 7 zák. práce. Ke splnění uvedené povinnosti zaměstnanec může přistoupit i během řízení, v němž se po zaměstnavateli domáhá zaplacení cestovních náhrad (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2025, sp. zn. 21 Cdo 3559/2024).

29. Z uvedeného vyplývá, že k dokladům potřebným k vyúčtování cestovních náhrad má podle právní úpravy přístup nejprve zaměstnanec a poté zaměstnavatel. Zaměstnanec tak ihned po vyúčtování cestovních náhrad zaměstnavatelem musí vědět, že vyúčtování neodpovídá dokladům, které zaměstnavateli předložil, nebo že takové doklady vůbec nebyly předloženy atd. Podle toho může v následném soudním řízení uvádět svá skutková tvrzení a navrhnout důkazní prostředky (i jiné, než má v dispozici zaměstnavatel). Protože zaměstnanec takovou možnost měl, nelze uvažovat o tom, že by zaměstnavatel tím, že soudu nepředložil doklady potřebné k vyúčtování cestovních náhrad, znemožnil zaměstnanci vedení důkazu k tvrzení, že částka vyplacená na cestovní náhrady byla ve skutečnosti odměnou za vykonanou práci (mzdou), a že by mělo dojít k výjimečnému obrácení důkazního břemene k této tvrzené skutečnosti.

Vysvětlovací povinnost

30. Žalobkyně klade in eventum otázku, zda by ve vzniklé situaci neměla nést žalovaná vysvětlovací povinnost k tomu, co obsahují „druhé platby“.

31. K tomuto procesnímu institutu již judikatura uzavřela, že v některých případech strana zatížená důkazním břemenem objektivně nemá a nemůže mít k dispozici informace o skutečnostech významných pro rozhodnutí ve sporu, avšak protistrana má tyto informace k dispozici. Jestliže pak strana zatížená důkazním břemenem přednese alespoň „opěrné body“ skutkového stavu a zvýší tak pravděpodobnost svých skutkových tvrzení, nastupuje vysvětlovací povinnost protistrany; nesplnění této povinnosti bude mít za následek hodnocení důkazu v neprospěch strany, která vysvětlovací povinnost nesplnila (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 883/2010, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2022, sen. zn. 29 ICdo 127/2021).

32. V předmětné věci nejsou dány podmínky pro aplikaci pravidla o vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem. Ve vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem bylo již dříve vysvětleno, že k informacím o dokladech, na jejichž základě (případně přes jejich absenci) byly zaměstnavatelem vyúčtovány cestovní náhrady, měli z povahy věci oba přístup (případně věděli, že takové doklady neexistují). Vysvětlovací povinnost současné žalované tak nelze odvozovat od jejího právního předchůdce, a nelze ji žalované uložit ani na základě jejího vlastního postupu v řízení, neboť je zřejmé, že ona předmětnými informacemi nedisponuje.

Ediční povinnost

33. Pro úplnost lze uvést, že ve specifických poměrech dané věci se uplatní pravidla o tzv. ediční povinnosti. Z výše vysvětlené právní úpravy dokladů potřebných k vyúčtování cestovních náhrad je totiž zřejmé, že tyto – pokud skutečně existovaly – měl mít ve svém držení naposledy zaměstnavatel. Soud může každému z účastníků uložit povinnost předložit listinu potřebnou k důkazu (§ 129 odst. 2 o. s. ř.). Porušení ediční povinnosti účastníkem, který nenese důkazní břemeno, zásadně nevede k obrácení důkazního břemene, ale může se projevit v hodnocení důkazů v neprospěch strany, která ediční povinnost nesplnila (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013).

34. V nyní posuzované věci soudy zjišťovaly skutkový stav mimo jiné ze mzdových listů manžela žalobkyně (v období od listopadu 2011 do srpna 2012 – viz body 13–18 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně) a z výpisů z účtů žalobkyně (v období od ledna do srpna 2012 – viz bod 20 odůvodnění tohoto rozsudku) a učinily závěr, že vedle částek odpovídajících mzdovým listům byly v jednotlivých měsících vypláceny částky v řádu okolo 30 tisíc korun, o nichž byl mezi účastníky spor, zda se jednalo o cestovní náhrady či nikoliv (viz bod 23 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, přičemž odvolací soud tyto skutkové závěry převzal – viz bod 34 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). Soudy se zabývaly důkazními prostředky, jež byly k dispozici, a po jejich provedení a hodnocení dospěly k závěru, že z těchto nevyplývá pravdivost tvrzení žalobkyně, že do cestovních náhrad byly zahrnuty i výkonové složky mzdy. I při vědomí nepředložení dokladů potřebných k vyúčtování cestovních náhrad zaměstnavatelem tedy dospěly hodnocením provedeného dokazování k závěru, že co bylo bývalým zaměstnancem „vyinkasováno“ jako cestovní náhrada, bylo cestovní náhradou (viz zejména bod 34 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu).

35. Z uvedeného plyne, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Další články:

- [Důkazní břemeno, pracovní cesta](#)
- [Insolvenční řízení, mezinárodní příslušnost soudu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční správce \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opatrovník \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Péče rodičů o děti na velkou vzdálenost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Bezprávná výhruška](#)
- [Zpeněžení majetku](#)
- [Výpověď z pracovního poměru](#)
- [Kupní cena](#)
- [Náhrada škody podle insolvenčního zákona \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)